

ТРАНСФОРМАЦІЇ МОВНОЇ НОРМИ В УКРАЇНСЬКИХ МЕДІА: ВИКЛИКИ РЕДАКТОРСЬКОЇ ПРАКТИКИ

Пономаренко Наталія Петрівна,

доктор філософії,
старший викладач кафедри журналістики та філології
Сумського державного університету
ORCID ID: 0000-0001-7857-0976
Researcher ID: LEN-0024-2024
Scopus Author ID: 60001780600

Сипченко Інна Володимирівна,

кандидат наук із соціальних комунікацій, доцент,
доцент кафедри журналістики та філології
Сумського державного університету
ORCID ID: 0000-0003-3323-3786
Researcher ID: НТН-0784-2023
Scopus Author ID: 57221163334

У статті здійснено комплексне дослідження трансформаційної ролі редактора як ключового суб'єкта формування та стабілізації мовної норми в сучасному медіапросторі. Актуальність роботи зумовлена зміною парадигми «законодавства мовної моди», де місце письменника посів журналіст, чії тексти мають безпосередній та оперативний вплив на щоденне мовлення суспільства. Автори обґрунтовують, що сучасна редакторська діяльність виходить за межі технічного коригування помилок і набуває ознак стратегічного лінгвістичного модераторства.

Дослідження базується на аналізі публікацій українських медіаресурсів за період 2023–2025 років, зокрема провідних онлайн-видань та інтернет-версій друкованих медіа.

У роботі особливу увагу приділено проблемі варіативності, де редактор постає як арбітр, що встановлює внутрішню норму видання (“style guide”), забезпечуючи баланс між національною самобутністю та світовою інтеграцією.

У результаті аналізу виокремлено чотири рівні редакторського впливу на медіатекст: лінгвістичний контроль, стилістичне моделювання, етична відповідальність та глобалізаційний фільтр. На конкретних кейсах доведено перевагу методу системної аналогії та корпусної лінгвістики у визначенні нормативності новітніх запозичень. Окремо висвітлено проблему необґрунтованої «гіперкорекції», що суперечить чинним правописним правилам.

Автори наголошують на посиленні етичної функції редактора в умовах повномасштабної війни, де точність термінології та запобігання мові ворожнечі стають елементами інформаційної безпеки держави.

Запропоновано багатокомпонентну модель редакторської діяльності, що включає нормативно-контрольну, інноваційно-регулятивну, етичну, освітню та комунікативно-стратегічну функції. Зроблено висновок, що саме через редакторську практику реалізується механізм стабілізації й оновлення мовної норми в публічному дискурсі.

Ключові слова: мовна норма, редагування, медіадискурс, правописна варіативність, журналістика.

Ponomarenko Nataliia, Sypchenko Inna. Transformations of language norms in Ukrainian media: challenges for editorial practice

The article provides a comprehensive study of the transformative role of the editor as a key agent in the formation and stabilization of linguistic norms in the contemporary media space. The relevance of this work is determined by the paradigm shift in “language fashion legislation”, where journalists have replaced writers, as their texts have a direct and immediate impact on everyday speech in society. The authors argue that modern editorial activity goes beyond technical correction of errors and takes on the characteristics of strategic linguistic moderation.

The study is based on an analysis of publications in Ukrainian media resources for the period 2023–2025, in particular leading online publications and Internet versions of print media.

The work pays particular attention to the problem of variability, where the editor acts as an arbiter who establishes the internal norms of the publication (style guide), ensuring a balance between national identity and global integration.

The analysis identifies four levels of editorial influence on media texts: linguistic control, stylistic modeling, ethical responsibility, and globalization filter. Specific cases demonstrate the superiority of the method of systematic analogy and corpus linguistics in determining the normativity of the latest borrowings. The problem of unjustified “hypercorrection”, which contradicts current spelling rules, is highlighted separately.

The authors emphasize the strengthening of the ethical function of the editor in the context of full-scale war, where accuracy of terminology and prevention of hate speech become elements of state information security.

A multi-component model of hate speech activity is proposed, which includes regulatory, innovative, ethical, educational, and communicative-strategic functions. It is concluded that it is through editorial practice that the mechanism for stabilizing and updating language norms in public discourse is implemented.

Key words: language norm, editing, media discourse, spelling variability, journalism.

Вступ. Мова медіа є одним з найпотужніших інструментів впливу на суспільну свідомість. Вона не лише відображає мовні процеси, а й активно їх формує. Редакторська праця – це не лише вміння відредагувати текст, а своєрідна співтворчість з автором, спосіб бачення його реальності, спосіб мислення і світовідчуття [1].

У сучасних медіа редактор виконує не лише технічну роль упорядника контенту, а стає активним учасником формування мовної культури публікацій. Його професійна діяльність охоплює планування матеріалів, координацію роботи авторів, редагування текстів та адаптацію їх до очікувань аудиторії. У цьому процесі особливе значення набуває дотримання норм сучасної літературної мови, що безпосередньо впливає на якість сприйняття інформації та довіру читачів до медіаресурсу.

Редакторська праця незмінно перебуває на перетині двох фундаментальних підходів, що остаточно сформувалися ще на початку ХХ століття: Київської школи, яка стоїть на позиціях пуризму й прагне максимально вичистити мову від іншомовних впливів, подекуди архаїзуючи її через повернення питомих відповідників, та Харківської школи, що базується на позиції синтезу, орієнтуючись на модернізацію, європеїзацію та урбаністичність мови через прихильність до інтернаціоналізмів. У сучасній медіапрактиці це протистояння набуває нової актуальності у зв'язку з ухваленням чинного правопису [2], який фактично легітимізував варіативність, дозволивши редакторам обирати між традиційними та оновленими формами.

Роль редактора в цьому процесі стає визначальною: він виступає як арбітр, що встановлює внутрішню норму видання ("style guide"). Наприклад, якщо медіаресурс орієнтований на молоду, прогресивну аудиторію (крос-медіа), редактор частіше обирає «харківські» варіанти (проект, аудиторія, мітологія), оскільки вони сприймаються як маркер сучасності. Водночас в офіційно-ділових новинах телемарафону «Єдині новини» [3] часто зберігається «київська» традиція поміркованості, що забезпечує зрозумілість контенту для всіх вікових груп.

Таким чином, редактор не обмежується виправленням помилок, а свідомо обирає лінгвістичну платформу, яка найкраще відповідає комунікативній стратегії конкретного медіа, забезпечуючи баланс між національною самобутністю та світовою інтеграцією. Він має розуміти, що норма – це не сталий моноліт, а результат домовленості в межах конкретного тексту.

Мовна норма в медіасередовищі постійно змінюється під впливом соціокультурних і технологічних чинників, а також через взаємодію традиційних і цифрових форматів комунікації. Редактор, відповідальний за перевірку фактів, точність термінів та узгодженість стилістичних рішень, фактично виступає посередником між автором та аудиторією, забезпечуючи баланс між змістом і мовною формою.

Оксана Матковська зауважує, що «У минулому законодавцем мовної моди був письменник. І справді ми орієнтувалися на книги. І ця лексика для нас була зразковою. Сьогодні законодавець мовної моди – журналіст» [4].

Проблема мовної норми та її функціонування в сучасному медійному просторі активно досліджується в українському мовознавстві. У працях О. Стишова [5] увагу зосереджено на семантичних інноваціях сучасної української мови, що активно виникають у середовищі інтернет-дискурсу та відображають динаміку мовної системи. І. Скиба пов'язує трансформацію мовної комунікації з процесами інформатизації суспільства та розвитком новітніх інформаційно-комунікаційних технологій, які впливають на лексичний, граматичний і стилістичний рівні мови [6]. Особливості ставлення до мовних норм у віртуальному спілкуванні аналізує А. Середницька, підкреслюючи поширення мовної варіативності, мовної гри та неформальних форм мовлення [7]. Н. Стеблина та В. Боришук досліджують упровадження нових правописних норм у текстах інтернет-ЗМІ, що засвідчує важливу роль медіа в поширенні мовних змін [8].

Попри наявність ґрунтовних розвідок, стрімка динаміка сучасного медіапростору та оновлення правописних норм вимагають подальшого вивчення особливостей редакторського впливу на мовну практику. Актуальність дослідження ролі редактора в трансформації мовної норми обумовлена необхідністю розуміти, яким чином редакторська діяльність впливає на стандарти сучасної української мови та на сприйняття медіатекстів користувачами. Це дозволяє не лише підвищувати якість контенту, а й формувати стійкі практики мовного оформлення в цифровому просторі.

Мета статті – визначити роль редактора у процесі формування, унормування та стабілізації мовної норми в сучасному медійному дискурсі.

Матеріали та методи. Матеріалом дослідження слугували медіатексти медіанараторів. Аналіз охоплював мовні рівні тексту: фонетичний, морфологічний, синтаксичний і лексичний. Особлива увага приділялася перевірці дотримання норм сучасної української літературної мови, правильності написання термінів, імен, одиниць виміру та логічної структури речень. Порівняльний аналіз застосовувався для зіставлення редакторських рішень у різних медіа та визначення закономірностей трансформації мовної норми залежно від жанру тексту, цільової аудиторії та формату видання. Варто зауважити, що аналіз здійснювався на основі якісної оцінки текстів та системного опису редакторських практик.

Результати. Мовна норма – це історично сформована й суспільно схвалена сукупність мовних засобів, що вважаються зразковими на певному етапі розвитку літературної мови. Вона охоплює орфоепічні, лексичні, граматичні, стилістичні, правописні та комунікативні параметри.

За С. Єрмоленко, норма виконує регулятивну та комунікативну функції, що забезпечує уніфікованість мовлення і впорядковує комунікативну взаємодію [9].

Сучасна українська літературна норма кодифікована в офіційних джерелах, серед яких визначальне місце посідає «Український правопис» [2]. Однак кодифікація не є статичною – норма взаємодіє з мовною практикою (узусом), що особливо помітно в медіасфері.

Медіа виконують дві взаємопов'язані функції щодо мовної норми: репрезентативну (трансляють кодифіковану норму) та інноваційну (сприяють закріпленню нових мовних одиниць). Редактор у медіасистемі виступає регулятором балансу між стабільністю та розвитком. Діяльність редактора охоплює кілька взаємопов'язаних рівнів, які безпосередньо впливають на формування та стабілізацію мовних стандартів у медіа: лінгвістичний контроль, стилістичне моделювання, етична відповідальність та глобалізаційний фільтр. Таким чином, редактор не лише коригує мовні огріхи, а й моделює текст відповідно до жанрових і комунікативних вимог. Створені ним стандарти медіамовлення поступово стають орієнтиром для масової аудиторії та впливають на загальний рівень мовної культури суспільства.

Окремим аспектом редакторської діяльності є етична відповідальність. Редактор запобігає поширенню мови ворожнечі, дискримінаційних формулювань, некоректних узагальнень і маніпулятивних мовних конструкцій. Його завданням є забезпечення коректності висловлювань щодо соціальних, етнічних, гендерних та інших груп, а також уникнення риторичних прийомів, що можуть викривлювати зміст повідомлення.

В умовах воєнного часу мовна відповідальність медіа значно зростає. Точність термінології, коректність назв, зваженість формулювань стають елементами інформаційної безпеки. У цьому контексті редактор постає гарантом не лише мовної якості тексту, а і його суспільної відповідальності, забезпечуючи баланс між свободою слова та етичними стандартами публічної комунікації.

Важливим напрямком редакторської діяльності є здійснення комплексного мовного контролю, що охоплює орфографічний, лексичний, граматичний і стилістичний рівні. Насамперед однією з базових функцій редактора виступає перевірка орфографічної правильності тексту. Після запровадження редакції правопису у 2019 році в мовній практиці з'явилася варіативність у написанні окремих слів та власних назв, що зумовило потребу в чіткій редакційній політиці щодо вибору та послідовного використання нормативних форм.

Незважаючи на те, що чинна редакція правопису легітимізувала варіативність у низці мовних випадків, редакторська практика потребує особливої пильності щодо недопущення самовільного розширення цих норм. Аналіз сучасного медійного контенту фіксує поширення помилкових паралельних форм, зокрема вживання флексій *-і* / *-и* в іменнику «пам'ять» (*пам'яті* – *пам'яти*). Варто наголосити, що згідно з правописною нормою, варіативність закінчення в родовому відмінку притаманна лише іменникам на *-ть* після приголосного, тоді як у слові «пам'ять» перед суфіксом стоїть голосний звук, що виключає можливість використання форми на *-и*. Аналогічно, у медіатекстах спостерігається ненормативне вживання паралельних закінчень в іменниках III відміни у формі давального відмінка, що прямо суперечить правилам, оскільки правописна варіативність чітко обмежена лише родовим відмінком

однини. Таким чином, роль редактора полягає в стримуванні необгрунтованої «гіперкорекції», яка виникає внаслідок хибної аналогії та призводить до появи штучних аномативів у публічному просторі. У межах конкретного медіа редактор також забезпечує уніфікацію написань, запобігаючи хаотичності й непослідовності, які можуть негативно впливати на сприйняття тексту аудиторією та підірвати авторитет видання.

Не менш важливим є лексичне нормування. Аналіз засвідчив поширеність жаргонізмів; професійних термінів без належного пояснення для широкої аудиторії; змішування паронімів, що призводить до семантичної неточності й порушення логіки викладу. Окремою проблемою є калькування й ненормативні лексеми, зокрема таких слів, як «даний», «знаходиться», «відмітити», що функціонують під впливом іншомовної інтерференції. Редакторська корекція таких форм виконує не лише виправну, а й нормотворчу функцію. Послідовне усунення інтерферем і неточностей сприяє очищенню медіамовлення, підвищенню його стандартизованості та зміцненню літературної норми.

Значну частку становлять також невинуваті англіцизми («івент», «меседж», «контент», «фейк»), які часто мають усталені українські відповідники. У таких випадках редактор має визначити комунікативну доцільність уживання запозичених одиниць, порівняти їх з питомими українськими відповідниками та, за потреби, надати роз'яснення або замінити їх більш зрозумілими формами. Збалансований підхід дозволяє уникнути як надмірної пуритичності, так і безконтрольного засмічення мови іншомовними елементами.

Процес адаптації новітніх запозичень в українській мові також демонструє динамічну боротьбу між узусом (мовною практикою) та системною аналогією. На сучасному етапі спостерігається широке побутування лексеми павербанк з фонетичною варіацією першого складу (о або а). Більшість реципієнтів, орієнтуючись на комерційний дискурс та контент інтернет-магазинів, віддають перевагу формі з літерою о, що створює ілюзію усталеної норми через частотність використання.

Проте з погляду редагування за відсутності фіксації слова в академічних словниках радимо застосовувати метод системної аналогії. Орієнтиром у цьому випадку виступає лексема паверліфтинг / пауерліфтинг [10], яка вже закріплена в словниковому складі через літеру а. Отже, за логікою словотвірного ряду, форма павербанк є більш обгрунтованою з погляду мовної системи.

Статистичний аналіз за допомогою корпусів української мови (зокрема ГРАК [11]) підтверджує пріоритетність системного підходу: форма «Powerbank» / «павербанк»: зафіксовано 1053 випадки вживання; а щодо форми «Powerbank» / «повербанк»: виявлено 428 випадків вживання. Таким чином, корпусні дані та аналогія до вже засвоєних слів свідчать про перевагу форми через а. Зауважимо, що окремі лексикографічні ресурси спільнотворення (наприклад, «Горох» [12]) уже фіксують обидва варіанти, відображаючи реальний стан мовного хаосу в період адаптації запозичення.

Для забезпечення точності та зрозумілості тексту, що є пріоритетом редакторської праці, доцільно також розглядати використання питомих або раніше засвоєних синонімів: акумуляторна батарея; додаткова батарея; накопичувач (енергії); акумулятор.

Аналогічна проблема варіативності спостерігається при передачі звукосполучення *au* у грецизмах та латинізмах, де чинний правопис легітимізував паралельне функціонування форм на кшталт аудиторія / аудиторія та аудит / аудит. Аналіз частотності засвідчує суттєву розбіжність: традиційні форми (аудиторія, аудит) характеризуються значною кількістю слововживань у ГРАКУ [11], що робить їх доречними для наукового та офіційно-ділового стилів, де пріоритетом є нейтральність. Оновлені форми (авдиторія, авдит) на сучасному етапі є низькочастотними (наприклад, лексема авдит фіксується лише 15 разів) і через рідковживаність набувають додаткового емоційного забарвлення. Роль редактора полягає в забезпеченні принципу системності: якщо видання обирає оновлені варіанти, вони мають бути наскрізними у всіх матеріалах ресурсу для уникнення лінгвістичного хаосу.

Ці приклади ілюструють роль редактора як дослідника, який не просто констатує помилку, а аналізує живий історичний процес формування мовної норми, допомагаючи мові викристалізувати найбільш життєздатну форму. Така аналітично-дослідницька робота сприяє підвищенню мовної культури медіатексту та запобігає засміченню інформаційного простору невмотивованими іншомовними елементами. Максим Рильський слушно переконував: «Хорошому редакторові допоможе обов'язкове скрізь і завжди почуття міри» [13, с. 39].

У граматичному аспекті редактор забезпечує дотримання норм узгодження, керування та побудови синтаксичних конструкцій. Типовими проблемами сучасних медіатекстів є порушення граматичних зв'язків, неправильне використання відмінкових форм, а також надмірне вживання віддієслівних іменників, що ускладнює сприйняття інформації. Редакторська правка спрямована на досягнення синтаксичної ясності, логічної послідовності та стилістичної природності викладу.

У новинних матеріалах зафіксовано тенденцію до надмірної емоційності, що виявляється у використанні експресивних словосполучень на кшталт «жахлива трагедія», «пекельний удар», «кривавий кошмар». Подібні формулювання суперечать принципу інформаційної нейтральності та можуть спотворювати сприйняття події.

Редактор відокремлює фактичну інформацію від авторських коментарів, усуває експресивно забарвлені слова та звороти, які можуть спотворювати зміст повідомлення. Завдяки цьому формується стандарт інформаційної об'єктивності, що є важливою ознакою професійної журналістики й водночас чинником стабілізації мовної норми в медіадискурсі.

Повномасштабна війна суттєво трансформувала медіамову. У публічному дискурсі з'явилися нові військові терміни, змінилися підходи до позначення держави-агресора та актуалізувалося питання коректності

формулювань щодо воєнних подій і постраждалих осіб. У цих умовах редактор виконує функцію мовної безпеки. Його завданням є запобігання поширенню мови ворожечі, уникнення дискримінаційних і некоректних узагальнень, дотримання етичних стандартів щодо жертв війни та цивільного населення. Крім того, редактор має не допускати панічних або маніпулятивних формулювань, які можуть провокувати дезінформацію чи емоційну дестабілізацію аудиторії. У такому контексті мовна норма постає як інструмент інформаційної безпеки, а редактор – як гарант відповідального мовлення.

Медіа є одним з найпотужніших інструментів формування мовних звичок суспільства. Послідовне використання певних форм, зокрема фемінітивів або оновлених правописних варіантів, сприяє їх закріпленню в узусі та подальшій легітимізації. Редакторська політика видання може істотно впливати на популяризацію нормативних форм, стабілізацію правописних стандартів і розвиток професійної термінології. Таким чином, редактор виступає не лише виконавцем мовних правил, а й активним учасником мовної політики в медіапросторі.

Узагальнення теоретичних положень та результатів емпіричного аналізу дає підстави запропонувати багатокomпонентну модель сучасної редакторської діяльності. Вона включає нормативно-контрольну функцію, що забезпечує відповідність текстів кодифікованим стандартам; інноваційно-регулятивну функцію, спрямовану на впровадження та врівноваження мовних новацій; етичну функцію, пов'язану з відповідальністю за зміст і форму публічної комунікації; освітню функцію, що сприяє підвищенню мовної культури аудиторії; комунікативно-стратегічну функцію, яка визначає мовну політику медіа.

У межах цієї моделі редактор постає не лише технічним виконавцем, а мовним стратегом, який координує взаємодію традиції та інновації, забезпечуючи стабільність і розвиток сучасної мовної норми в медіадискурсі.

Аналіз сучасних медіатекстів засвідчив, що трансформація мовної норми в українських медіа відбувається під впливом низки взаємопов'язаних соціокультурних і лінгвістичних чинників. Найпомітнішою тенденцією є варіантність мовної форми, що проявляється у виборі різних лексичних, морфологічних та стилістичних рішень залежно від жанру, цільової аудиторії та редакторської політики видання. Водночас варіантність не є хаотичною: вона визначається спільними суспільними та історичними умовами, а також еволюційними змінами української мови, включно з чинним правописом.

Дослідження показало, що на трансформації мовної норми відображається низка чинників. Проаналізуємо їх.

Соціально-політичні та історичні фактори – закріплення статусу української мови як державної, демократизація суспільства, зміни у соціальній структурі, війна та внутрішня міграція, що спричиняє інтенсифікацію контактів між діалектами та розвиток міжмовного спілкування.

Прагнення мовців до самовираження та оригінальності – використання неологізмів, креативних слів, сленгових і просторічних виразів, фемінітивів

та англіцизмів у медіапросторі свідчить про прагнення аудиторії й авторів виокремитися в комунікації, відобразити сучасні цінності та естетичні уподобання.

У межах досліджених медіа зафіксовано активне функціонування прескриптивної та дескриптивної норм [14; 15; 16]. Прескриптивна норма забезпечує стабільність і відповідність правопису, тоді як дескриптивна відображає реальні тенденції мовної практики, включно з варіативними й експресивними формами. Редактори у своїй роботі балансували між цими двома підходами, обираючи мовні засоби, які задовольняють як стандарти видання, так і сприйняття аудиторії.

Аналіз сучасних медіатекстів засвідчив, що трансформація мовної норми в українських медіа відбувається під впливом комплексного поєднання соціокультурних, історичних і лінгвістичних чинників. Найбільш яскравою тенденцією є варіативність мовної форми, яка проявляється у виборі лексичних, морфологічних та стилістичних рішень залежно від жанру медіатексту, цільової аудиторії та редакторської політики. Водночас редактори підтримують баланс між питомими українськими нормами та сучасною комунікативною доцільністю, забезпечуючи точність і зрозумілість матеріалу для аудиторії.

Загалом результати дослідження свідчать, що сучасні медіа є ареною активної трансформації мовної норми, де редактори виступають ключовими ініціаторами змін. Вони не лише забезпечують дотримання стандартів мови, а й адаптують тексти до очікувань аудиторії, враховують соціокультурні, політичні та стилістичні фактори, що визначають динаміку української мовної системи. Таким чином, редакторська діяльність у медіа має безпосередній вплив на формування нових мовних норм і підтримання їхньої актуальності в умовах інформаційної доби.

З метою унаочнення окреслених положень доцільно подати схему (рис. 1), що репрезентує взаємодію основних чинників трансформації мовної норми та визначає місце редактора в системі цих впливів як інтегративного й регулятивного компонента. Модель формування сучасної мовної норми в медіа відображає взаємодію кількох ключових чинників, що впливають на формування сучасної мовної норми в медіапросторі.

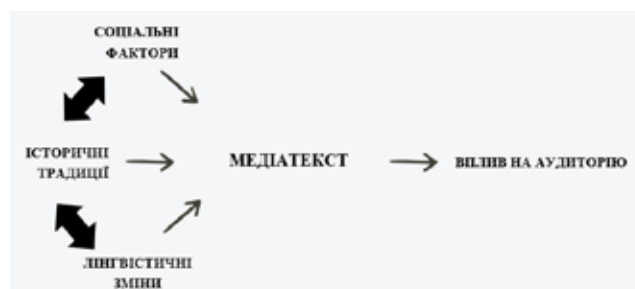

Рис. 1. Модель формування сучасної мовної норми в медіа

Соціокультурні фактори безпосередньо пов'язані з актуальними суспільними процесами та змінами в мовній свідомості. До них належить зростання популярності фемінітивів, що відображає тенденцію до ген-

дерної чутливості мовлення й прагнення до репрезентації жінок у професійній та публічній сферах. Важливим чинником є також активний вплив англіцизмів, зумовлений глобалізацією, розвитком цифрових технологій та інтеграцією України в міжнародний інформаційний простір. Окрім цього, на мовну практику впливає своєрідна «мода» на певні стилістичні рішення – прагнення до динамічності, експресивності або, навпаки, лаконічності та нейтральності викладу, що формує специфіку медіадискурсу.

Не менш значущими є історичні традиції, які визначають спадковість мовної норми. Ідеться, зокрема, про повернення та актуалізацію норм української мови періоду українізації 1920–30-х років, коли було закладено багато питомих мовних форм, частина з яких згодом була витіснена. У сучасному контексті спостерігається тенденція до їх реабілітації та інтеграції в активний ужиток. Важливу роль відіграє також оновлений правопис, який унормував низку варіативних форм і частково відновив традиційні написання, тим самим закріпивши певні історичні мовні орієнтири на нормативному рівні.

Лінгвістичні зміни становлять ще один важливий компонент цієї схеми. Вони охоплюють фонетичні трансформації (зміни у вимові та передачі іншомовних звуків), морфологічні процеси (розширення словотвірних моделей, активізацію фемінітивів, варіативність відмінкових форм) та лексичні новації (появу неологізмів, термінологічних одиниць, семантичні зрушення у вже наявних словах). Усі ці зміни відображають природну динаміку мовної системи та її адаптацію до нових соціальних і комунікативних потреб.

У центрі цієї взаємодії перебуває редактор, який виступає посередником між мовною традицією, сучасними трансформаціями та очікуваннями аудиторії. Саме він адаптує матеріал до чинних норм, забезпечує узгодженість тексту з кодифікованими правилами та водночас враховує реальні тенденції мовного розвитку. Редактор не лише усуває відхилення, а й свідомо регулює впровадження інновацій, зберігаючи баланс між стабільністю норми та її еволюцією. Таким чином, його діяльність стає ключовою ланкою в процесі формування й підтримання сучасної мовної норми в медіа.

У цьому контексті Ірина Ніколайчук зауважує, що редактор часто опиняється в «моральній розтяжці» [17] між повагою до авторського стилю та вимогами редполітики. Редакторська праця сьогодні – це не лише уміння відредагувати текст, а своєрідна співтворчість з автором, спосіб бачення його реальності, спосіб мислення і світовідчуття. Важливим аспектом є використання фемінітивів. Роль редактора тут полягає в забезпеченні доречності цих форм.

Також гостро стоїть питання «чистоти» мови в умовах швидкості публікації в онлайн-медіа. Як писав С. Караванський: «Мовний смак – редактор усіх редакторів» [18, с. 55]. Сучасна мовна норма в медіа не є статичним набором правил; це живий процес домовленостей. Поєднання традиційних елементів з новими тенденціями створює умови для гармонійного розвитку.

Висновки й перспективи подальших розвідок у цьому напрямку. Результати проведеного дослідження підтверджують, що редактор є ключовим суб'єктом формування сучасної мовної норми в медіапросторі. Його професійна діяльність виходить за межі технічного редагування та набуває стратегічного значення в процесі нормотворення. З'ясовано, що редактори забезпечують баланс між прескриптивними й дескриптивними підходами до мовної норми. Така взаємодія сприяє одночасному збереженню нормативної стабільності та природній еволюції мовної системи.

Редакторська діяльність передбачає адаптацію текстів до комунікативних потреб різних груп аудиторії через добір лексичних засобів, стилістичних моделей і способів подання інформації. Крім того, редактори контролюють точність, логічність, зрозумілість та етичну коректність медіаматеріалів, забезпечуючи відповідність публікацій нормам літературної мови та професійним стандартам журналістики.

Важливою є роль редактора у відродженні автентичних українських мовних форм та впровадженні інноваційних мовних практик. Поєднання традиційних і нових лексичних та стилістичних тенденцій створює

умови для гармонійного розвитку мовної норми в умовах глобалізації та цифровізації.

Таким чином, сучасні медіа демонструють динамічну трансформацію мовної системи, у межах якої редактор виступає ініціатором змін і координатором взаємодії між мовною традицією, новітніми тенденціями та очікуваннями аудиторії. Саме через редакторську практику реалізується механізм стабілізації та оновлення мовної норми в публічному дискурсі.

Перспективи подальших досліджень включають: поглиблене вивчення впливу цифрових алгоритмів і технологій штучного інтелекту на редакторську діяльність та процес нормотворення в медіа; порівняльні дослідження мовної політики різних типів медіа (традиційних і цифрових, національних і регіональних); аналіз рецепції редакторських рішень аудиторією, зокрема через коментарі в соціальних мережах як індикатор сприйняття мовної норми; вивчення взаємодії редакторської практики з процесами кодифікації, зокрема впливу масового медіавжитку на майбутні зміни правопису та словникових стандартів; комплексне опрацювання зазначених напрямів сприятиме глибшому розумінню механізмів формування сучасної мовної норми та ролі редактора як її активного суб'єкта.

Література:

1. Пономаренко Н. Редакторський фах крізь призму аналізу наукових джерел та емпіричних досліджень. *Науковий вісник льотної академії. Серія: Педагогічні науки*. 2018. Випуск 3. С. 145-149.
2. Український правопис / Нац. акад. наук України; ред. Є. І. Мазніченко, В. Є. Македон, С. В. Шарабанова. Київ : Наукова думка, 2019. 390 с.
3. Телемарафон «Єдині новини». URL: <https://cutt.ly/DtQVgwC5> (дата звернення: 21.02.2026).
4. Від «орків» до «рашизму»: як і чому змінюється мова війни. Оксана Матковська. *Медіуми*. 2026. URL: <https://cutt.ly/EtQVs8EH> (Дата звернення: 20.02.2026)
5. Стишов О. А. Неосеманти в сучасному українськомовному інтернет-дискурсі. *Studia Linguistica*. 2022. № 21. С. 41–56.
6. Скиба І. Трансформація мови спілкування під впливом процесів інформатизації суспільства. *Матеріали Національного університету з культурної філософії*. 2024. № 38 (2). С. 94–100. <https://doi.org/10.18372/2412-2157.2.18121>
7. Середницька А. Зміна ставлення до мовних норм у віртуальній комунікації та її причини. *Наукові записки. Серія: Філологічні науки*. 2024. № 210. С. 274–279. <https://doi.org/10.32782/2522-4077-2024-210-39>
8. Стеблина Н., Борищук В. Комп'ютерний аналіз впровадження оновлених мовних норм правопису в інтернет-ЗМІ України. *Око мови медіа*. URL: <https://surl.li/lfmvuo> (дата звернення: 20.02.2026).
9. Єрмоленко С. Українська мова : короткий тлумачний словник лінгвістичних термінів. Київ : Либідь, 2013. 320 с.
10. Словник української мови online. Томи 1-16 (А-РЯХТЛИВИЙ). URL: <https://cutt.ly/UtQVfYpF> (дата звернення: 21.02.2026).
11. Генеральний регіонально анотований корпус української мови (ГРАК). URL: <https://uacorp.us.org/poshuk-u-graku/poshuk-u-graku> (дата звернення: 20.02.2026).
12. Онлайн-бібліотека найкорисніших словників української мови «ГОРОХ». URL: <https://goroh.pp.ua/> (дата звернення: 20.02.2026).
13. Рильський М. Ясна зброя. Статті. Київ : Радянський письменник, 1971. 286 с.
14. Кочерган М. Загальне мовознавство : підручник. Київ : Видавничий центр «Академія», 2006. 463 с.
15. Кулинич О. Соціофонетична варіативність голосних сучасної французької мови (експериментальне дослідження на матеріалі швейцарського регіонального варіанта вимови) : дис. ... канд. філол. наук. Київ, 2003. 182 с.
16. Русанівський В., Тараненко О., Зяблюк М. Українська мова : Енциклопедія. Київ : Укр. Енцикл., 2000. 752 с.
17. Ваховська Н. Чи такі страшні фемінітиви, як їх малюють? *ЧИТОМО*. URL: <https://cutt.ly/ZtQVszPH> (дата звернення: 20.02.2026)
18. Караванський С. До зір крізь терня, або Хочу бути редактором. Львів : БаК, 2008. 120 с.

References:

1. Ponomarenko, N. (2018). Redaktorskyi fakh kriz prizmu analyzy naukovykh dzherel ta empirychnykh doslidzhenn [Editorial profession through the lens of analysis of scientific sources and empirical research]. *Naukovyi visnyk l'otnoi akademii. Seriya: Pedagogichni nauky [Scientific Bulletin of the Flight Academy. Series: Pedagogical Sciences]*, (3), 145–149 [in Ukrainian].

2. Ukrainskyi pravopys [Ukrainian orthography] (2019) (E. I. Maznichenko, V. E. Makedon, S. V. Sharabanova, Eds.). Kyiv : Naukova dumka [in Ukrainian].
3. Telemarafon “Yedyni novyny” [Telemarathon “United News”]. Retrieved from: <https://cutt.ly/DtQVgwC5> [in Ukrainian].
4. Matkovska, O. (2026). Vid “orkiv” do “rashyzmu”: yak i chomu zminiuietsia mova viiny [From “Orcs” to “Rashism”: how and why the language of war changes]. *Mediomy*. Retrieved from: <https://cutt.ly/EtQVs8EH> [in Ukrainian].
5. Stishov, O. A. (2022). Neosemanty v suchasnomu ukrainskomovnomu internet-dyskursi [Neosemantic units in modern Ukrainian-language internet discourse]. *Studia Linguistica*, 21, 41–56 [in Ukrainian].
6. Skyba, I. (2024). Transformatsiia movy spilkuvannia pid vplyvom protsesiv informatyzatsii suspilstva [Transformation of communication language under the influence of society informatization processes]. *Materialy Natsionalnoho universytetu z kulturnoi filosofii [Materials from the National University of Cultural Philosophy]*, 38(2), 94–100. <https://doi.org/10.18372/2412-2157.2.18121> [in Ukrainian].
7. Serednytska, A. (2024). Zmina stavlennia do movnykh norm u virtual'nii komunikatsii ta yii prychny [Change of attitude toward language norms in virtual communication and its reasons]. *Naukovi zapysky. Serii: Filolohichni nauky [Scientific notes. Series: Philological sciences]*, 210, 274–279. <https://doi.org/10.32782/2522-4077-2024-210-39> [in Ukrainian].
8. Steblyna, N., & Boryshchuk, V. (n.d.). Kompiuternyi analiz vprovadzhennia onovlenykh movnykh norm pravopysu v internet-ZMI Ukrainy [Computer analysis of the implementation of updated orthographic norms in Ukrainian online media]. *Oko movy media [The eye of the media language]*. Retrieved from: <https://surl.li/lfmvuo> [in Ukrainian].
9. Yermolenko, S. (2013). Ukrainska mova: korotkyi tлумachnyi slovnyk linhvistychnykh terminiv [Ukrainian language: short explanatory dictionary of linguistic terms]. Kyiv: Lybid' [in Ukrainian].
10. Slovnyk ukrainskoi movy online (tomy 1–16) [Ukrainian language dictionary online]. (n.d.). Retrieved from: <https://cutt.ly/UtQVfYpF> [in Ukrainian].
11. Heneral'nyi rehional'no anotovanyi korpus ukrainskoi movy (HRAK) [General Regional Annotated Corpus of Ukrainian Language]. (n.d.). Retrieved from: <https://uacorpus.org/poshuk-u-graku/poshuk-u-graku> [in Ukrainian].
12. Horokh. (n.d.). Onlain-biblioteka naikorisnishykh slovnykiv ukrainskoi movy [Online library of the most useful Ukrainian dictionaries]. Retrieved from: <https://goroh.pp.ua> [in Ukrainian].
13. Ryl'skyi, M. (1971). Yasna zbroia: stati [Clear weapon: articles]. Kyiv: Radians'kyi pys'mennyk [in Ukrainian].
14. Kocherhan, M. (2006). Zahal'ne movoznavstvo: pidruchnyk [General linguistics: textbook]. Kyiv : Vydavnychy tsestr “Akademiia” [in Ukrainian].
15. Kulynych, O. (2003). Sotsiophonetychna variatyvnist' holosnykh suchasnoi frantsuzkoi movy (eksperymental'ne doslidzhennia na materialy shveitsarskoho rehional'noho variantu vymovy) [Socio-phonetic variability of vowels in contemporary French (experimental study on Swiss regional pronunciation)] (Candidate of Philology dissertation). Kyiv. [in Ukrainian].
16. Rusanivskyi, V., Taranenko, O., & Ziabliuk, M. (2000). Ukrainska mova: entsyklopediia [Ukrainian language: encyclopedia]. Kyiv : Ukr. Entsykl. [in Ukrainian].
17. Vakhovska, N. (n.d.). Chy taki strashni feminityvy, yak yikh maliuiut'? [Are feminatives really as scary as they are painted?]. *Chytomo*. Retrieved from: <https://cutt.ly/ZtQVszPH> [in Ukrainian].
18. Karavanskyi, S. (2008). Do zir kryz' ternia, abo Khochu buty redaktorom [To the stars through the thorns, or I want to be an editor]. Lviv : BaK [in Ukrainian].

Дата першого надходження статті до видання: 23.02.2026

Дата прийняття статті до друку після рецензування: 20.03.2026

Дата публікації (оприлюднення) статті: 25.05.2026

Стаття поширюється на умовах
ліцензії відкритого доступу CC BY 4.0

